

کتاب دما ب - دانشنامه روستای تاریخی دما ب

دفتر چهارم

سندهای تاریخی دما ب
جلد نخست

برگرفته از گنجینه‌ی موزه دما ب

دکتر یداله میرزایی

سرشناسه: میرزایی، یداله، - ۱۳۳۷
عنوان و نام پدیدآور: سندهای تاریخی دما ب: برگرفته از گنجینه موزهی دما ب / یداله میرزایی.
مشخصات نشر: تهران: دیبایه، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۲ ج.: مصور (رنگی)، نمونه (رنگی). ۲۹×۲۲ س. م.
فروست: کتاب دما ب: دانشنامه روستای تاریخی دما ب؛ دفتر چهارم؛ دفتر پنجم.
شابک: ج. ۱: ۹۷۸۶۰۰۲۱۲۲۹۷۱؛ ج. ۲: ۹۷۸۶۰۰۲۱۲۳۹۷۸.
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: عنوان دیگر: دانشنامه ی روستای تاریخی دما ب.
یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر: دانشنامه ی روستای تاریخی دما ب.
موضوع: دما ب (روستا) -- تاریخ
Domab (Iran) -- History
موضوع: دما ب (روستا) -- تاریخ -- اسناد و مدارک
Domab (Iran) -- History -- Sources
رده بندی کنگره: DSR ۲۰۸۷
رده بندی دیویی: ۹۵۵/۹۳۵۲
شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۷۳۲۷

www.ketab.ir
نشر دیبایه

کتاب دما ب: دانشنامه روستای تاریخی دما ب؛ دفتر چهارم
سندهای تاریخی دما ب، جلد نخست
مؤلف: یداله میرزایی
صفحه آرای: زهرا محمودپور
حروف نگاری: زهرا مرادی
چاپ نخست، ۱۴۰۰، شمارگان: ۵۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸۶۰۰۲۱۲۲۹۷۱
قیمت دوره ۷ جلدی: ۲,۴۰۰,۰۰۰ تومان
تلفن فروش نشر دیبایه: ۵۵۴۲۸۹۰۱

حقوق چاپ و انتشار این اثر برای نشر دیبایه محفوظ است.
تکثیر و تولید مجدد آن به هر صورت (چاپ، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)
مشروط به دریافت اجازه کتبی ناشر است.

فهرست مطالب

۹	مقدمه دکتر میرشکرایی
۱۳	پیشگفتار
۱۵	۱. سرآغاز
	کاربرد اسناد و تعریفی از سند تاریخی:
۱۷	۲. اسناد روستای دماب
۲۱	۳. واحد پول ایران در گذر زمان (از صفویه تا پهلوی)
۲۲	۳.۱ واحد پول کشور ایران در روزگاران گذشته - هخامنشیان
۲۳	۳.۲ اشکانیان
۲۳	۳.۳ ساسانیان: دینار و درهم
۲۳	۳.۴ سامانیان و غزنویان: شاهی، صنار
۲۳	۳.۵ صفویه: عباسی، اشرفی، شاهی، غازی
۲۶	۳.۶ افشاریه
۲۶	۳.۷ قاجار: تومان، قران، و شاهی
۲۷	۳.۸ پهلوی: دینار، ریال
۲۸	سیر تکاملی پول در دوره آخرین شاه ایران
۲۹	- اشرفی، ذهبی، زر نحاسی
۳۰	- فضی
۳۰	- تومان
۳۲	- روپیه
۳۴	- قران
۳۵	- غروش
۳۵	- فلوس
۳۵	- پول سیاه
۳۶	- ریال
۳۷	۴. واحد سنجش وزن ها (اوزان) در ایران
۳۸	۴.۱ مقیاس های وزن

کتاب دما ب،

نمونه‌ای مهم از ثبت میراث فرهنگی روستایی در ایران

عشق به زادگاه و میهن، در سرزمین ایران و فرهنگ ایرانی، عشقی دیرین و نهادینه است و در دایره‌های تو در تو، از محله و روستا، تا شهر و دیار و بزرگ‌تر و بزرگ‌تر تا ایران و سرزمین‌های ایرانی و این مرز پرگهر را در بر می‌گیرد.

دل‌بستگی مردم دما ب به زادگاهشان، جلوه‌ای از این عشق بزرگ است و مجموعه‌ی ارزشمند هفت جلد کتاب دما ب که با همت و کوشش عزیزان فرهنگ دوستی که خود ریشه در همین آب و خاک دارند فراهم آمده است، بازتابی از همین احساس مقدس است و غرور آفرین می‌نماید.

در نگاهی کلی که به این مجموعه داشتیم، در کنار کلیت و جامعیت چشمگیر آن، چند نکته به نظر شایان توجه بیشتر آمد که اشاره‌وار به آنها می‌پردازم.

۱. موضوع ارتباط این روستا با آب

دما ب مثل خیلی از زیستگاه‌های انسانی سرزمین ایران، از نام مکان تا نحوه‌ی زندگی و پیشینه تاریخی و فرهنگ دیروز و امروز، تا باورها و دانسته‌ها، با هزار رشته با آب پیوند خورده است. از جمله این که مردم دما ب در هنگامه خشکسالی‌ها، برای دعای باران، پس از نماز بامداد یا نماز پسین، سر مادر چاه قنات آتش می‌افروختند و به نیایش می‌پرداختند. چرا سر مادر چاه؟ می‌دانیم که در ایران کهن بنا بر باورهای مردم، همه‌ی آب‌های جهان، از آن ایزدبانوی بزرگ «اردویسور آناهیتا» است. که او، هم صاحب آب‌ها و هم پشتیبان زنان و مادران است و سنت باران‌خواهی مردم دما ب از هر دو نقش

ایزدبانوی آب‌ها، نشان دارد. این نیز گفتنی است که هر دو نقش یاد شده در فرهنگ دوره اسلامی ایران استمرار یافته است.

۲. نام مهردشت

بخشی که دماب از روستاهای آن است و در دوره اخیر به نام مهردشت نامیده شده است، به نام ایزد مهر است، ایزدی که آیین او از کهن‌ترین آیین‌های جهان به شمار می‌رود و سنت‌ها و رسم‌های بسیاری از آیین‌ها و جریان‌های فکری معتبر و شناخته شده، از آن مایه گرفته‌اند. در کتاب پهلوی «یشت‌ها»، یشتی بلند به نام مهریشت نامیده شده و در آن بارها با عنوان مهر دارنده دشت‌های فراخ از این ایزد بزرگ یاد شده است. همچنین یکی از کهن‌ترین جشن‌های فصلی ایران، «یلدا» به مناسبت زمان زایش نامیده شده است. رنگ سرخ آسمان پیش از سر زدن خورشید و پس از فرو نشستن در شامگاه (فلق و شفق) نماد مهر است که در رنگ همه آنچه که به مهر و یلدا مربوط می‌شود متجلی است. به جز نام مهردشت، دیگر نام‌های محلی در منطقه دماب نیز از پیشینه و ریشه‌ی فرهنگی برخوردارند که در مجموعه کتاب دماب به درستی به آنها توجه شده و بیانگر راستین هویت ریشه‌دار این روستا و این منطقه است.

۳. بافت و ساخت روستا

دماب از شمار روستاهای قلعه‌ای ایران است؛ لذا بنابر توضیح و توصیفی که در کتاب از بافت و ساختار معماری آن آمده است به نظرم از ویژگی‌ای منحصر برخوردار است که در دیگر روستاهای قلعه‌ای دیده نمی‌شود. یا شاید من به چنین نمونه‌ای برخورد نکرده‌ام. دماب از مجموعه‌ای از قلعه‌ها که در کنار هم با هماهنگی شایان توجه، نه یک روستا، بلکه یک مجموعه قلعه‌ای همگن را در قالب یک روستا پدید آورده‌اند. فضای معماری در بخش‌هایی از داخل قلعه‌ها، ساختاری خان‌نشین و حکومتی دارد و از ترکیب و تزییناتی هنرمندانه و بسیار زیبا برخوردار است. هم بدین سبب بعضی از آنها در فهرست میراث ملی به ثبت رسیده‌اند. از این رو قلعه‌های دماب با تاسیساتی مثل موزه و خانه فرهنگ، کتابخانه و غیره که به همت دوستداران فرهنگ روستا ایجاد شده است و نیز مشغولیت‌های هنری زنانه که به راهنمایی هنردوستان و پژوهندگان دماب، در قالب شغل‌های جدید پدید آمده و درست‌تر این که باززنده شده‌اند، دماب را به یک مرکز و جاذبه نیرومند گردشگری تبدیل کرده و به نظر من شایسته آن است که به عنوان روستای نمونه در فهرست‌های ملی مربوط قرار گیرد.

۴. زبان و گویش دمبو dombow – domab

در پایان گفتنی می‌دانم، اهمیت توجه به ضبط دقیق آوایی در واژه‌های محلی را، که با دقت و آگاهی

انجام شده و بر ارزش‌های فراوان این کار مشترک افزوده است. کاری که نه در روستا، بلکه در شهرهای ماهم انجامش نمونه‌های زیادی ندارد.

بی‌تردید مجموعه کتاب دما ب به عنوان یک دانشنامه روستایی که بخشی عمده از تجربه روستاهای میانه ایران را در خود گردآورده است، از تاریخ تا فرهنگ، از جغرافیا تا مردم‌شناسی، از واژه‌ها تا ضرب‌المثل‌ها و از آیین زندگی تا باورها و شیوه‌های کشاورزی و دامداری و تبارشناسی روستاییان، انگیزه پرداختن به چنین کاری را در میان کنشگران فرهنگی مناطق دیگر نیز ایجاد خواهد کرد و نمونه‌ای مرجع خواهد شد.

خسته نباشید.

محمد میرشکرایی (شبان)

بهمن ماه ۹۹ - تفرش

www.ketab.ir